

connexions

Les formes, les bases i la qüestió de la legitimitat

vista prèvia >

La batalla per aconseguir legitimitat per a qualsevol moviment polític o social és clau per poder passar de reivindicar a guanyar. La construcció d'aquesta legitimitat no és un regal dels déus o de la fortuna, sinó que és fruit d'una estratègia i d'una pràctica política que enforteix els punts forts del moviment i el fa concordant amb les aspiracions de part de la ciutadania que a priori no s'hi sent lligada. Un repte de primer ordre per a l'independentisme català, en l'etapa post-2017.

Carol Galais

Investigadora Ramón y Cajal al departament de Ciència Política i Dret Públic de la UAB

@carolgalais

Els camins de la legitimitat

Fa quatre anys que l'expressió «llirisme» s'ha tornat habitual a les xarxes socials i als mitjans. El Diccionari de la llengua catalana de l'IEC —juntament amb l'Observatori de Neologia de la UPF—, que el 2017 va incloure el neologisme «cassolada», no té encara entrada per a «llirisme», tot i que a Google se centralitzen més de 7.500 resultats per al terme —i uns 5.000 més per a «llirista»—, entre els quals trobem publicitat de marxandatge, perfils de xarxes socials i piulades al respecte, articles d'opinió, etiquetes de recerca ràpida a mitjans digitals i intents de definir el terme. Què és, doncs, el «llirisme»?

Per entendre'n el significat, vegem primer la cronologia. El seu ús, segons Google Trends, coneix dos moments àlgids. Un, al gener de 2019, just abans que comencés el judici a les i els líders independentistes. L'altre, entre el 13 i el 19 d'octubre de 2019, és a dir, durant les protestes contra la sentència d'aquest judici. Recordem que les distintes accions convocades van culminar a l'anomenada «batalla d'Urquinaona», la qual va saldar-se amb 83 detencions, 152 ferits de diversa consideració,

tres ulls buidats i més d'un milió i mig d'euros en desperfectes, segons l'Ajuntament de Barcelona.

A l'article publicat a *El Nacional* a finals d'octubre del 2019,¹ uns joves autoanomenats «Generació Primer d'Octubre» reivindicaven «voler matar el llirisme» i especificaven que el terme es relaciona amb el repertori d'accions del moviment independentista. Fairy, no; accions que entorpeixen la vida diària, sí. «Som gent de pau», no; coordinació entre distintes organitzacions sindicals i d'estudiants, entre d'altres, sí. Per la mateixa època —finals d'octubre de 2019— *Racó Català* recollia alguns «càntics contra el llirisme». Uns apunten la traïdoria dels principals representants polítics de l'independentisme —«Els únics infiltrats, ERC i PDeCat», «ERC i PDeCat, la paciència s'ha acabat», «si no teniu collons, torneu-nos els escons»— d'altres fan al·lusió a les organitzacions que han liderat la darrera fase del moviment al carrer —«Sou gent de frau». D'altres són encara més explícits pel que fa als mitjans que cal emprar —«No és violència, és autodefensa».

¹ SOLÉ, «Generació 1 d'octubre: volem matar el llirisme».

Etimològicament, l'expressió «llirisme» prové d'una altra expressió més tradicional, «anar amb el lliri a la mà» que vol dir pecar d'innocent; ja que els pintors clàssics sovint representaven els seus models amb un lliri blanc com a símbol de puresa i ingenuïtat. Pel que hem vist, els usuaris del mot l'utilitzen per criticar la prioritjació d'unes formes correctes a un fons més radicalment independentista; també s'ha arribat a definir com a «revolucionisme educat». El terme apunta així mateix a la indecisió, pactisme i excés d'estratègia i tebiesa per part dels polítics, per la qual cosa enllaça amb el clàssic «botifler», i suggereix traïdoria a la causa independentista. «Llirisme», segons es pot interpretar, és inacció, acció simbòlica però poc efectiva, processisme i folclorisme al voltant del procés. De vegades és la condemna al realisme dels polítics; de vegades s'apunta a la ciutadania que rebutja una confrontació directa amb l'Estat, la policia o altres ciutadans. Tots els seus usos tenen en comú el desencís que traspuava el «companys, no és això» del cantautor Lluís Llach (1948) a la Transició. Quina alternativa es proposa? El full de ruta de 2015? L'acció

Tenir legitimitat és tenir autoritat moral, gaudir del reconeixement públic com a creador i defensor de les normes que hom reconeix com a justes i aplicables

directa dels Comitès de Defensa de la República? La lluita armada? Què està en joc entre «lliristes» i «antilliristes»? Al meu entendre, es tracta de la seva concepció de la legitimitat, i dels factors que poden erosionar-la o enfortir-la.

Legitimació i poder en disputa amb l'Estat

Per a Max Weber (1864-1920), la legitimitat consisteix en el reconeixement del caràcter vinculant de les normes que sorgeixen d'un actor o institució. D'acord amb aquesta definició, l'element més central per a entrar a avaluar la legitimitat és l'existència i la naturalesa de les normes. Tenir legitimitat és, doncs, tenir autoritat moral, gaudir del reconeixement públic com a creador i defensor de les normes que hom reconeix com a justes i aplicables.

L'exercici del poder és legítim si s'adequa a les normes existents, si aquestes normes es recolzen en creences compartides tant per aquells que manen com per aquells subordinats, i si hi ha evidència de consentiment per part d'aquests

darrers.² En un context de conflicte per la legitimitat, l'Estat juga sempre amb avantatge, ja que les seves normes són clares, escrites, predictibles, generalment emparades en lleis fonamentals. Però això no vol dir que la seva legitimitat sigui inamovible. A mitjans de la dècada de 1970, Jürgen Habermas (1929) preveia una crisi de legitimitat dels estats perquè percebia que la ciutadania era més discursiva, que necessitava una lògica racional per a cada decisió de l'estat, a qui ja no se li conferia una naturalesa quasi divina. Així doncs, si els ens o actors que es disputen la legitimitat amb l'estat fan ús d'arguments racionals, hi ha una possibilitat d'erosionar els valors comuns que la sostenen.

Podem intentar avaluar l'estat de la tercera pota de la legitimitat del poder, l'expressió de consentiment, a partir de l'evolució de la participació electoral i la intenció de vot, ja que els estudiosos del comportament polític acostumen a veure les taxes d'abstenció com a un símptoma de descontent creixent amb el sistema i, per tant, de la seva pèrdua de legiti-

mitat i fins i tot de la seva debilitat.³ Les taxes de participació al territori català sempre han estat més altes per les eleccions generals que per les autonòmiques, evidenciant que per una bona proporció de la ciutadania catalana les eleccions al Parlament són eleccions de segon ordre. La tendència, però, es trenca a les eleccions al Parlament de 2015 —75% de participació— i 2017 (79,9%), només superades per les eleccions generals de 1977 i 1982. La participació electoral a les eleccions generals de 2019 també va ser clarament inferior —74,6% les primeres i 69,4% les segones— suggerint que la contesa per la legitimitat s'estava decantant a favor de les institucions catalanes.⁴

Si de normes es tracta, podem mirar quina proporció de la població sent que votar és un deure cívic a les eleccions generals, per un costat, i a les eleccions al Parlament, per un altre. Per a això podem recórrer al projecte *Making Electoral Democracy Work*, que recull

2 BEETHAM, «Max Weber and the legitimacy of the modern state».

3 CZEŚNIK, «Voter turnout and democratic legitimacy in Central Eastern Europe».

4 L'excepcionalitat del context pandèmic a les eleccions autonòmiques de 2021 —53,5% de participació— ens suggereix no llegir aquesta dada en termes de legitimitat.

L'autoanomenat «antillirisme» sovint utilitza sarcàsticament l'expressió «eixamplar la base» com a arma llancívola contra distints sectors de l'independentisme

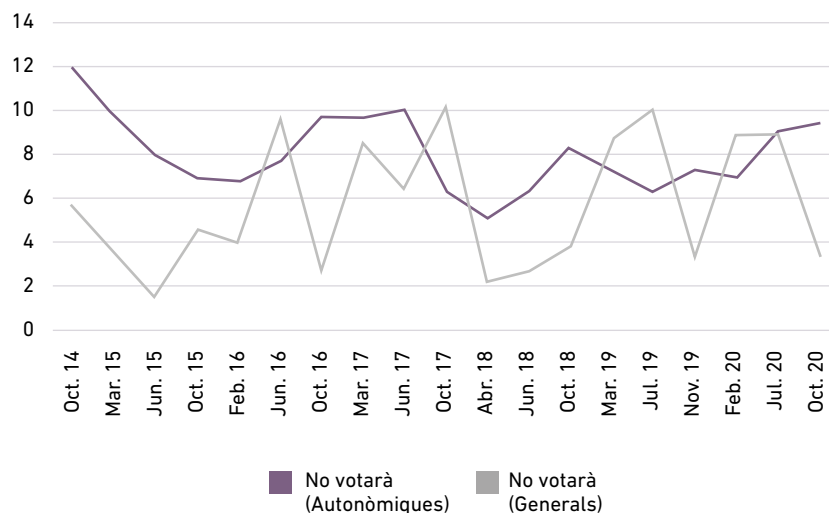
dades per a Catalunya de 2011, 2012 i 2014. El percentatge de persones amb dret a vot que manifesta més sentit del deure cap a les eleccions generals és del 6% el 2011, baixant al 5% els anys següents. El enquestats amb un sentit del deure més acusat cap a les eleccions del Parlament són 5,4% el 2011 —any d'eleccions generals—, del 10% el 2012 i del 11% el 2014. És a dir, al final de la sèrie tenim gairebé el doble de ciutadans amb una lleialtat preferent cap a les institucions catalanes, en comparació amb els que se senten més obligats cap a les estatals. Però no és una proporció abasagadora i crida més l'atenció la quantitat de gent indiferent entre tots dos nivells d'eleccions —superior al 80%.⁵

El gràfic 1 presenta el percentatge de persones que assegura que no votarà a les properes eleccions del Parlament de Catalunya, per una banda, i a les del Congrés dels Diputats, per l'altra. Segons aquestes dades, els abstencionistes convençuts al Parlament

⁵ Pel que fa a l'origen d'aquestes lleialtats, les dades deixen entreveure que per al grup de «lleials» preferentment a les institucions catalanes es tracta més d'una qüestió d'identificació nacional que no pas d'importància percebuda de les eleccions. Com a mínim fins el 2014. Veure GALAIS; BLAIS, «Do people feel more of a duty to vote in some elections?».

Gràfic 1

Abstenció declarada a les eleccions autonòmiques o generals, 2014-2020 (%)

Font: MEDW, 2021.

guanyen els desafectes al Congrés durant la major part del temps, llevat de cinc moments puntuals entre 2016 i 2020. Val a dir també que la sèrie pel Parlament segueix una tendència a la baixa entre 2014 i 2016, i una discreta tendència a créixer des de 2018. Aquesta sèrie fa palesa que totes dues legitimitats estan en pugna —i semblen influir-se mútuament—,

que varien força en funció del context i que les institucions catalanes perden actualment aquesta pugna.

La legitimació en els moviments independentistes i l'opinió pública

L'autoanomenat «antillirisme» sovint utilitza sarcàsticament l'expressió

És important remarcar que l'opinió pública apareix com a mínim en tres d'aquests factors: el suport popular, l'opinió internacional i el tractament dels mitjans

«eixamplar la base» com a arma llancívola contra distints sectors de l'independentisme o per fer escarni dels Comuns. Però la importància d'aquestes «bases» potser s'entén millor en el marc del paper de l'opinió pública en la legitimitat dels moviments secessionistes.

Qui defineix què és legítim o il·legítim en el terreny del secessionisme, tret dels casos de minories víctimes de genocidis i altres violacions massives de drets humans bàsics? És una funció complexa que es forma a partir del tipus de lluita que adoptin els partidaris de la independència, del suport popular que tinguin, del suport dels estats veïns, del poder de l'estat dominant, dels interessos econòmics en joc —com ara recursos naturals o empreses multinacionals— així com també de l'opinió internacional i l'atenció dels mitjans de comunicació.⁶ És important remarcar que l'opinió pública apareix com a mínim en tres d'aquests factors: el suport popular, l'opinió internacional i el tractament dels mitjans. Pel que fa a l'opinió pública interna-

cional, no ens trobem en un context en què l'Estat espanyol estigui lluitant per la seva pròpia legitimitat, integrada com està a les principals organitzacions internacionals, essent la tretzena economia més gran del món. És un context en què el dret a l'autodeterminació queda definit per resolucions de l'ONU que daten de 1960 i 1970, i que clarifiquen els límits d'aquest dret en el context colonial propi d'aquella època, però que deixen molts matisos i dubtes en un context postcolonial, com mostra la sentència de la Cort Internacional de Justícia sobre Kosovo del 2008.

Entre les justificacions teòriques de l'autodeterminació i la secessió sovint s'esgrimeixen arguments nacionalistes, plebiscitaris o de causa justa. Els primers, de tall més clàssic, consideren que quan una nació cultural vol expressar-se i separar-se de l'estat matriu, cal facilitar-ho. Aquesta via no és només cada vegada menys simpàtica als ulls de la comunitat internacional, sinó que té una potencialitat per sumar nous suports interns molt limitada, ja que es basa en identitats difícils de definir —com ara «nació cultural»— i, a sobre, força estables i

estanques. Les teories plebiscitàries suggereixen que qualsevol grup de persones localitzades en un territori poden acollir-se a aquest dret, i que una majoria seria suficient per a justificar l'autodeterminació o la secessió. Pel que fa a la causa justa, també coneguda com a teoria «remeialista», aquesta considera que la secessió seria un dret d'últim recurs, que només quedaria justificat en cas de violació greu de drets de les minories; o bé de violació de drets col·lectius i manca de reconeixement constitucional per part de l'Estat matriu. Actualment, hi ha un debat viu sobre si el destí de l'Estatut i l'ús de la violència per part de l'Estat l'U d'Octubre encaixen o no en els greuges que poden portar a una via remeialista. Però la qüestió és que la comunitat internacional en el seu moment no va veure motius suficients per qüestionar la legitimitat de l'Estat espanyol i trencar amb l'estatu quo. Queda, per tant, la via plebiscitària basada, de nou, en els números i l'opinió pública.

On som, en la batalla de l'opinió pública per la independència? El percentatge de persones que, preguntades pel CEO, volen que Catalunya

⁶ AZIZ (et al.), «Independentism and the end of violence».

Entre les justificacions tèriques de l'autodeterminació i la secessió sovint s'esgrimeixen arguments nacionalistes, plebiscitaris o de causa justa

esdevingui un Estat independent ha oscil·lat els darrers anys entre el 41,1% al juny de 2017 i el gairebé el 49% a l'octubre del 2017. Preguntats pel tipus de relació que volen amb l'Estat espanyol, l'opció guanyadora és un estat independent des de 2012, força més popular que una regió, una comunitat autònoma o un estat dins d'un Estat federal. Tanmateix, des de l'octubre de 2014, aquest percentatge a favor de la independència només ha fet que disminuir, passant d'un 45,3% a un 35% a l'octubre de 2020. Ni s'ha arribat al famós 51%, ni molt menys a un marge de majoria còmode o segura per trencar l'estat quo. A més, estudis recents conclouen que no podem esperar que la nova generació que puja sigui més independentista i faci decantar la balança definitivament a favor de la secessió,⁷ ja que de fet actualment els més joves han deixat de ser els més independentistes, que era el que succeïa en dècades passades. Podem concloure que el gran factor impulsor de l'independentisme és el context. Per créixer en suports, l'independentisme depèn de l'agenda

política, dels esdeveniments i les polèmiques del dia a dia. Els afectes i les identitats ja fa temps que han donat els seus fruits.

Legitimitat, passivitat i contundència en els moviments socials

Tanmateix, i a pesar de les dades exposades anteriorment, el corrent que s'autoanomena «antillirisme», segueix parlant des dels budells. Ressuscita imatges i símbols d'un passat suposadament èpic i gloriós —la guerra dels remences, la del francès, la resistència durant la guerra de successió...— i lamenta la passivitat de la major part de la ciutadania. Però tots els autors que han intentat estimar quina és la proporció de ciutadania activista en societats modernes sempre han ofert xifres modestes. Des del 5-7% de «gladiadors» disposats a protestar i implicar-se en activisme comunitari, un terme que descriuen els politòlegs Lester Milbrath (1925-2007) i Lal Goel,⁸ a l'11% d'activistes descrits

pels també politòlegs Sydney Verba (1932-2019), Norman Nie (1943-2015) i Jae-on Kim (1978),⁹ fins a ascendir a la xifra del 14% segons Marvin Olsen (1936-1992), respectivament. A Catalunya, amb l'excepció de 2020 —marcat per la pandèmia—, la proporció de persones que declara haver participat en alguna manifestació durant l'any anterior és superior sempre al 30%, arribant al 48% el 2018.¹⁰ Si comptem la proporció de persones que ha realitzat dos o més actes de participació política —excloent el vot— en l'any que precedeix l'enquesta obtenim xifres entre el 13 i el 14% per al període 2015-2019, i un sorprenent 42% el 2014. Per tant, la població catalana és perfectament «normal» pel que fa a la seva proporció d'activistes, i posats a enyorar algun període pel grau excepcional

9 VERBA; NIE; KIM, *Participation and political equality: A seven-nation comparison*; OLSEN, «Comparative political sociology».

10 El que sí és cert és que les opinions negatives pel que fa a la protesta social —sense cap matís específicament violent o il·legal— han anat creixent els darrers anys. Segons els baròmetres del CEO, el percentatge que tria l'opció «La protesta social és inútil i no aconseguirà que els representants polítics rectifiquin o canviïn el rumb» front a «La protesta social és un instrument eficaç a l'hora d'aconseguir que els representants polítics rectifiquin o canviïn el rumb» ha passat del 27% el 2014 al 34% el 2020.

7 RODON; TORMOS, «Els joves ja no són tan independentistes com abans».

8 MILBRATH; GOEL, *Political participation: How and why do people get involved in politics?*

Més que soldats a les primeres línies, calen petites intervencions a l'espai públic per a minar el clima d'opinió dominant, fent sortir altres veus dissidents i ajudant a canviar l'agenda pública

d'implicació política ciutadana i la proporció de «gladiadors», caldria posar la vista al 2014.

És indispensable comptar amb molts «gladiadors» per a un canvi social? La definició de Bertolt Brecht (1898-1956) dels «imprescindibles» —els que lluiten tota la vida en contraposició als que lluiten un dia o alguns anys— aniria en aquest sentit. En l'altre extrem, tindriem Edward Bernays (1891-1995), nebot de Sigmund Freud (1865-1939), especialista en relacions públiques i responsable de popularitzar els rellotges de polsera entre els homes o les cigarretes entre les dones. Bernays havia format part de la Comissió Creel, un ens destinat a convèncer els estatunidencs de la conveniència d'entrar a la Primera Guerra Mundial. La Comissió Creel va inventar la «micromilitància», uns voluntaris que prenia la paraula en llocs públics arengant a les masses amb petits discursos —d'aquí el seu nom, *four-minute men*. Bernays i els seus col·legues creien que, més que soldats a les primeres línies del front, calien aquestes petites intervencions a l'espai públic per a minar el clima

d'opinió dominant, fent sortir altres veus dissidents i ajudant a canviar l'agenda pública. I la seva estratègia va funcionar.

Una altra característica de l'autònomament «antillirisme» és que es delecta en el «riot-porn», és a dir, en la glorificació dels repertoris d'acció directa i en la crítica a la lluita noviolenta.¹¹ Alguns autors lliguen el «riot porn» amb el masclisme, denuncien que aquestes accions atreuen irresponsables buscadors d'emocions i distreuen de la construcció del moviment; tot i que també pot ser que obrin una escletxa de debilitat en el sistema, una oportunitat per introduir canvis.¹² Així doncs, és encertada la crítica a la lluita noviolenta?

De nou, la pregunta remet als debats sobre legitimitat, ja que legitimitat i violència són les dues potes del poder

11 Entenem per acció directa les formes d'acció contenciosa que no estan mediades per les institucions. En la mesura en què l'acció no assoleixi legitimitat social tendirà a ser criminalitzada i perseguida com a un delicte. Veure REBÓN, «La legitimidad social de las formas de lucha: Una aproximación a partir de la investigación por encuesta».

12 JASPER; THOMPSON, «Did Someone Say Riot? James M. Jasper in Conversation with AK Thompson».

polític, formant un binomi indissoluble. Per començar, perquè el monopoli de la darrera el té l'estat. Per continuar, perquè si l'actor que pretén disputar la legitimitat incorre en la violència, l'estat ho utilitzarà en contra seva per a criminalitzar-lo davant de l'opinió pública nacional i internacional i justificar la seva repressió, amb el suport passiu de l'audiència.

A la literatura sobre moviments socials, el tema de les audiències es complexifica, perquè s'entén que n'hi ha més d'una i de dues. Els objectius de la comunicació del moviment social inclouen mantenir el compromís dels participants actualment involucrats, convertir els potencials activistes, informar i convèncer els desinformats, canviar les polítiques que els afecten —o fins i tot la cultura política del país— i aconseguir un tracte favorable dels mitjans.¹³ No només sembla un repte enorme per als limitats recursos d'un moviment social. És que a més alguns d'aquests objectius requereixen tàctiques antagòniques.

13 EARL, «Symposium on political communication and social movements: audience, persuasion, and influence».

Els objectius de la comunicació del moviment social inclouen mantenir el compromís dels participants actualment involucrats, convertir els potencials activistes, informar i convèncer els desinformatats

Per exemple, la manera de mantenir els activistes mobilitzats i amatents és amb missatges polaritzats,¹⁴ però pel reclutament a la causa solen ser més efectius els missatges no divisius, no amenaçants, i fins i tot basats en l'entreteniment. De fet, el mateix missatge polaritzant i divisiu pot aconseguir l'excitació d'un simpatitzant del moviment i la desmobilització i el desinterès d'una persona aliena al conflicte que potser voldríem convèncer.¹⁵ No es poden jugar les dues bases alhora sense evidenciar incoherència i que aquesta repercuteixi negativament en la legitimitat del moviment. Així doncs, cal aclarir quina és la prioritat: parlar pels convençuts —mantenir-los amatents, actius, disposats, llestos per a l'acció— o créixer i tractar de sumar més suports? Una pregunta que no és de principi, sinó de tàctica; per tant, la seva resposta haurà de canviar segons les circumstàncies.

14 REYNOLDS-STENSON, «Protesting the police: anti-police brutality claims as a predictor of police repression of protest».

15 WOJCIESZAK, «Pulling toward or pulling away: Deliberation, disagreement, and opinion extremity in political participation».

Pel que fa a l'impacte de l'acció directa, Eva Anduiza (1970) i Jordi Muñoz (1979) signen una recerca que quantifica fins a quin punt el suport a un moviment es pot veure afectat per un aldarull.¹⁶ El seu treball de camp es va veure sobtadament afectat pels enfrontaments amb la policia que van seguir el desallotjament del Banc Expropiat a Gràcia el 2016. Els autors conclouen que les persones enquestades després de l'incident tenen una opinió pitjor del 15M. Els votants de Podemos o CUP no es van veure gairebé afectats, cert, però els simpatitzants més tebis van retrocedir en el seu suport un 16%, i els no partidaris, en un 34%. Es pot permetre això, un moviment social? S'ho pot permetre, l'independentisme?¹⁷

16 MUÑOZ; ANDUIZA, «If a fight starts, watch the crowd»: The effect of violence on popular support for social movements».

17 I a les xarxes? Sabem que les «formes» són extremadament importants al món digital. Sabem que un mateix argument, presentat de forma «incivil» —és a dir, de manera mal educada i agressiva—, perd la seva capacitat de persuasió —veure CHEN; NG, «Third-person perception of online comments: Civil ones persuade you more than me»—, fa percebre negativament els «atacants», així com el tema de què es debat —veure WANG, «The Influence of Anonymity and Incivility on Perceptions of User Comments on News Websites»— i condueix a opinions més polaritzades. La incivilitat induïx emocions negatives, inhibeix el desig d'informar-se més sobre el tema que causa la discussió i, eventualment, porta

Més enllà d'eixamplar les bases: el concepte d'aliat

La legitimitat acostuma a entendre's com el monoteisme: només es pot servir un Déu. Però això no implica que legitimitat sigui el mateix que identitat. Les dades acumulatives del CEO indiquen que aquells que senten «tan espanyols com catalans» han passat de ser un 29% el 2014 a un 39% el 2020. El seu suport a l'opció que Catalunya sigui un estat independent ha oscil·lat entre el 11% (2014) i el 6,5% (2018), situant-se la darrera dada, a l'octubre del 2020, al 7,7%. Aquestes variacions indiquen capacitat per créixer i sensibilitat al context polític. De manera similar, les dades de l'enquesta panel del grup Democràcia, Eleccions i Ciutadania de la UAB ens diuen que la correlació entre el sentiment d'identificació amb la pròpia comunitat autònoma i el suport a l'opció de la independència a Catalunya ha variat bastant entre 2013 i 2021. El moment en què l'associació era més feble —maig de 2015— és també un dels moments

a una radicalització en la pròpia postura —veure KIM; KIM, «Incivility on Facebook and political polarization: The mediating role of seeking further comments and negative emotion».

Les persones que eventualment poden donar suport a la causa independentista no han de ser necessàriament, tal com indiquen les dades, persones amb una forta identificació afectiva amb Catalunya

en què el suport a la independència estava més estès —46% de la submostra catalana. En canvi, el moment en què l'associació era més forta —concretament a la primavera de 2019, amb una *r* de Pearson de 0,54— això no va fer augmentar l'opció independentista (43%). En definitiva, les persones que eventualment poden donar suport a la causa independentista no han de ser necessàriament, tal com indiquen les dades, persones amb una forta identificació afectiva amb Catalunya.

De fet, no han de ser ni tan sols necessàriament persones amb una clara identitat política independentista. La identitat política independentista coexisteix amb d'altres i de vegades no ocupa el primer lloc. Segons estudis elaborats pel CEO, el 2014, un 9% dels catalans majors d'edat se sentien independentistes, però com a segona identitat política. Aquest percentatge ha minvat, de manera que el 2020 eren un 7%. El 2014, el 32% d'aquests independentistes «secundaris» se sentien primàriament nacionalistes, un 14% liberals, i un 10% apolítics. El 2020, les persones que se senten independentistes com a segona identificació

política venen sobretot del progressisme (19%), del feminisme (15%), de l'ecologisme (11%) i de la socialdemocràcia (10%). Sembla que no cal fer més campanya entre els nacionalistes —ja pràcticament tots independentistes com a identitat primària— i també sembla evident on són els potencials independentistes.

Aquesta «potencialitat» ens remet a una altra idea interessant que prové de la literatura sobre moviments socials: el concepte d'«aliat». Un aliat és un actor vist com a perifèric pels activistes d'un moviment i que pot tenir lleialtats en conflicte, per la qual cosa no pot representar els interessos del moviment en qüestió.¹⁸ Específicament en relació amb la violència contra les dones, els aliats són els homes activistes que assenyalen les desigualtats de gènere de les quals es beneficien.¹⁹ Els aliats es troben una passa més enllà que els mers espectadors, però no tan a prop dels greuges i els objectius del moviment com els activistes, i per

18 EVANS, «Feminist allies and strategic partners: Exploring the relationship between the women's movement and political parties».

19 KILMARTIN, «Counseling women across the life span: empowerment, advocacy, and intervention».

molt que es poden considerar «benefactors» del moviment, no pateixen la mateixa opressió que els activistes precisament perquè no presenten els trets que els identifiquen com a individus pertanyents a la comunitat afectada. No en va, alguns autors han suggerit que, entre alguns termes alternatius a «aliat» hi encaixaria el de «còmplice» o «co-conspirador».²⁰ Tots aquests termes impliquen que els protagonistes i subjectes del moviment seran els actors a la primera línia, no pas el aliats.

Tanmateix, un canvi cultural profund necessita una crisi de legitimitat, i per a trencar amb la comunitat de valors i creences que sustenten les normes «legítimes» aquests aliats són necessaris. Els que lluiten tota la vida, els gladiadors, són segurament indispensables, però calen homes i dones de «quatre minuts» que dubtin de la legitimitat de l'Estat encara que sigui momentàniament, i que facin dubtar d'altres per a propiciar un canvi de valors. Aquestes persones ocupen ara nínxols d'identitats mixtes, de preferències volàtils

20 CLEMENS, «Ally or accomplice? The language of activism».

La clau de volta per guanyar nous aliats sense perdre la base ja existent no està al fons d'un contenidor socarrimat

pel que fa a l'organització territorial de l'Estat, de lleialtats tèbies o contradictòries perquè no estan al centre de la seva vida o dels seus interessos —però precisament per això poden canviar. Per a aquestes persones, l'independentisme és una preferència d'organització territorial, no una causa de vida o mort que els representi grans conflictes morals si l'abandonen. Podrien donar, eventualment, suport a la celebració d'un referèndum; podrien votar-hi que sí, si se'ls convenç racionalment. No han d'assumir grans compromisos, no han de donar grans mostres d'afecte i sacrifici per una determinada idea del que és Catalunya. Per a «eixamplar la base» en direcció d'aquests potencials aliats, sabem que els discursos maniqueus, moralistes, emotius, els símbols èpics i els assenyalaments per manca de compromís i contundència no funcionen. No podem saber quina és la peça que podria fer decantar la balança cap a la secessió; depèn de masses factors. Però sí sabem que en pràcticament tots els escenaris possibles en què la independència es materialitzaria, l'opinió pública interna i externa dona suport majoritàriament a aquesta opció. Les

fórmules per atreure nous aliats i convertir-ne alguns en «gladiadors» no són misteris insondables. Ja hem vist créixer abans el suport a la independència de manera exponencial i ràpida, passant d'un 29% que contemplava aquesta opció al febrer de 2012 a un 44% a l'octubre de 2012. Què va passar durant aquests mesos? Els greuges eren els mateixos, els diputats electes també... però una gran manifestació organitzada per la societat civil va recordar els temps excepcionals de la Transició; i va repetir-se solemnement, festivament, una vegada i una altra, fent que més gent volgués formar part d'un canvi que, a més, semblava reportar més beneficis que costos. És possible que aquest repertori d'acció fos especialment seductor per a una determinada generació i nínxol de vot moderat que, a sobre, són el grup demogràfic més nombrosos. És possible que els mètodes i els lideratges, que els discursos i els temes hagin de canviar per a ressonar entre els més joves. Però la clau de volta per guanyar nous aliats sense perdre la base ja existent no està al fons d'un contenidor socarrimat. ■

■ Bibliografia

AZIZ, Aza Ahmed, (et al.). «**Independentism and the End of Violence**» [en línia]. A *International Panel on Exiting Violence*, núm. 73. Disponible a: <www.ipev-fmsh.org>.

BEETHAM, David. «**Max Weber and the legitimacy of the modern state**». A *Analyse & Kritik*, núm. 13 (1), pàg. 34-45, 1991.

CHEN, Gina M.; NG, Yee Man M. «**Third-person perception of online comments: Civil ones persuade you more than me**». A *Computers in Human Behavior*, núm. 55, pàg. 736-742, 2016.

CLEMENS, Collen. «**Ally or accomplice? The language of activism**» [en línia]. Disponible a: <www.tolerance.org>.

CZEŚNIK, Mikolaj. «**Voter turnout and democratic legitimacy in Central Eastern Europe**». A *Polish Sociological Review*, núm. 156 (4), pàg. 449-470, 2006.

EARL, Jennifer. «**Symposium on political communication and social movements: audience, persuasion, and influence**». A *Information, Communication & Society*, núm. 22 (5), pàg. 754-766, 2019.

EVANS, Elisabeth. «**Feminist allies and strategic partners: Exploring the relationship between the women's movement and political parties**». A *Party Politics*, núm. 22 (5), pàg. 631-640, 2016.

GALAIS, Carol; BLAISI, André. «**Do people feel more of a duty to vote in some elections?**». A *West European Politics*, núm. 39 (4), pàg. 755-777, 2016.

JASPER, James M.; THOMPSON, Anthony Keith. «**Did Someone Say Riot? James M. Jasper in Conversation with AK Thompson**». A *Social Movement Studies*, núm. 15 (2), pàg. 216-230, 2016.

KILMARTIN, Chris. «**Counseling Women Across the Life Span: Empowerment, Advocacy, and Intervention**». A SCHWARZ, Jill (ed.). *Men as allies*. Nova York: Springer publishing, 2017.

KIM, Yonghuam; KIM, Youngjune. «**Incivility on Facebook and political polarization: The mediating role of seeking further comments and negative emotion**». A *Computers in Human Behavior*, núm. 99, pàg. 219-227, 2019.

MILBRATH, Lester; GOEL, Lal. *Political participation: How and why do people get involved in politics?* Chicago: Rand McNally College Publishing Company, 1977.

MUÑOZ, Jordi; ANDUIZA, Eva. «**'If a fight starts, watch the crowd': The effect of violence on popular support for social movements**». A *Journal of Peace Research*, núm. 56 (4), pàg. 485-498, 2019.

OLSEN, Marvin E. «**Comparative political sociology**». A *Comparative Sociological Research in the 1960s and 1970s*, núm. 32 (40), 1982.

REBÓN, Julián. «**La legitimidad social de las formas de lucha: Una aproximación a partir de la investigación por encuesta**» [en línia]. Disponible a: <www.portal.amelica.org>.

REYNOLDS-STENSON, Heidi. «**Protesting the police: anti-police brutality claims as a predictor of police repression of protest**». A *Social movement studies*, núm. 17 (1), pàg. 48-63, 2018.

SOLÉ, Anna. «**'Generació 1 d'octubre': volem matar el llibrisme**» [en línia]. A *El Nacional*, de 24 d'octubre de 2019. Disponible a: <www.elnacional.cat>.

VERBA, Sydney; NIE, Norman; KIM, Jae-on. *Participation and political equality: A seven-nation comparison*. Cambridge: Cambridge University Press Archive, 1978.

WANG, Sai. «**The Influence of Anonymity and Incivility on Perceptions of User Comments on News Websites**». A *Mass Communication and Society*, núm. 23 (6), pàg. 912-936, 2020.

WOJCIESZAK, Magdalena. «**Pulling toward or pulling away: Deliberation, disagreement, and opinion extremity in political participation**». A *Social Science Quarterly*, núm. 92, pàg. 207-225, 2011.